

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 13. novembrī
(OR. en)

15151/23

SOC 743
EMPL 530
EDUC 421
ECOFIN 1143

PIEZĪME

Sūtītājs:	prezidentvalsts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	2024. gada Eiropas pusgads: zaļās koplīguma sarunas – politikas debates

Pielikumā ir pievienota prezidentvalsts orientējoša piezīme par minēto tematu, kuras mērķis ir sagatavoties politikas debatēm 2023. gada 27. novembra Padomē (*EPSCO*).

DISKUSIJU VADLĪNIJAS

“Zaļās koplīguma sarunas taisnīgai pārejai uz zaļo ekonomiku”

Ekonomikas dekarbonizācija, energoefektivitāte, aprites ekonomika un, vispārīgāk runājot, klimata pārmaiņas šobrīd ir centrālie jautājumi Eiropas Savienības un tās dalībvalstu politikas dienaskārtībā. Tam apliecinājums ir Eiropas zaļais kurss un tā dažādās iniciatīvas, piemēram, pakete “*Gatavi mērķrādītājam 55 %*”, ar kuras palīdzību iecerēts īstenot Eiropas Klimata aktā nosprausto mērķi – līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti –, un reformas un ieguldījumi, kas veicina zaļo pārkārtošanos, tostarp *REPowerEU* un nacionālie atveseļošanas un noturības plāni kontekstā ar *NextGenerationEU* līdzekļiem.

Viens no šā brīža lielākajiem izaicinājumiem ir taisnīga pāreja uz klimatneitralitāti: tai ir tālejošas sekas un tā skar daudzas jomas, arī darba un sociālās lietas. Nav pieļaujams, ka labāka nodarbinātība, pienācīgi darba apstākļi un vides aizsardzība savā starpā konkurē. Tieši pretēji: šie aspekti ir savā starpā saistīti, cits citu papildina un ir vienas dienaskārtības sastāvdaļas, kuru mērķis ir veicināt sabiedrības labklājību un apmierināt uzņēmumu un darba ņēmēju vajadzības. Eiropas zaļajam kursam un rīcībai, kuras mērķis ir izveidot sociālu savienību, ir jābūt pienācīgi formulētiem un savstarpēji izdevīgiem visos līmeņos. Arī Eiropas sociālo tiesību pīlārā ir atzīts zaļās pārkārtošanās nozīmīgums un tās ietekme uz sociālajām tiesībām un nodarbinātības problēmām.

Nodarbinātības un darba apstākļu jomā zaļā pārkārtošanās rada iespējas, tomēr arī problēmas, un turpmākajos gados to ietekme tikai palielināsies. Tāpat kā citās jomās, arī vides un enerģētikas politikas izstrādē un īstenošanā ievērojama loma ir jāpiešķir sociālajam dialogam starp Eiropas iestādēm, valdībām un starpnozaru un nozaru sociālajiem partneriem; principā tā tam vajadzētu būt visās ar zaļo pārkārtošanos saistītās politikas jomās, ņemot vērā to ietekmi uz nodarbinātību un darba apstākļiem.

Tāpēc Padomes 2022. gada 16. jūnija ieteikumā par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti, kura mērķis ir izsvērt zaļās pārkārtošanās sociālekonomiskās sekas, dalībvalstis tika aicinātas ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem pieņemt un īstenot pasākumu kopumus, lai veicinātu taisnīgu pārkārtošanos. Jāuzsver, ka tiek uzskatīts – tieši politikas pasākumiem ir izšķirīgi svarīga nozīme, kad tiek izstrādāta rīcība zaļās pārkārtošanās visvairāk skarto cilvēku, nozaru un teritoriju atbalstam. Īpaši aktuāli tas ir pašreizējā situācijā, kad vairumā dalībvalstu sociālā politika, kas paredzēta enerģētikas pārkārtošanas jautājumu risināšanai, vēl ir tikai pašā sākuma stadijā, un sociālais dialogs ir tās sekmīgas attīstības priekšnoteikums.

Komisijas 2023. gada 25. janvāra paziņojumā “Sociālā dialoga stiprināšana Eiropas Savienībā: tās potenciāla pilnīga izmantošana taisnīgas pārkārtošanās pārvaldībai”, sacīts, ka jēgpilns sociālais dialogs un efektīvas darba koplīguma slēgšanas sarunas ir būtiskas, lai apzinātu līdzsvarotus risinājumus, kas kopīgi uzņēmumiem un arodbiedrībām un veicinātu taisnīgu pāreju uz dekarbonizētu ekonomiku un veicinātu zaļu un sociālu Eiropu.

Turklāt, izstrādājot un īstenojot nodarbinātības un sociālo politiku un, attiecīgā gadījumā, ekonomikas un citu sabiedrisko politiku, tostarp Eiropas pusgada kontekstā, dalībvalstīm ir jānodrošina labvēlīga vide divpusējam un trīspusējam sociālajam dialogam, tostarp koplīguma sarunām visos līmeņos, kurā sistemātiski, jēgpilni un savlaicīgi tiek iesaistīti sociālie partneri.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2023. gada 14. jūnija plenārsesijā pieņēma atzinumu “Zaļās koplīguma sarunas: paraugprakses piemēri un nākotnes perspektīvas”¹.

EESK atzinumā sacīts, ka “uzņēmumiem un darba ņēmējiem jābūt pienācīgām iespējām iesaistīties vides aizsardzības pasākumos un cīņā pret klimata pārmaiņām”. Zaļo koplīguma sarunu veicināšana – respektējot valstu kolektīvās darba attiecības un sociālo partneru autonomiju – ir viens no veidiem, kā vērst uzmanību uz zaļo pārkārtošanos.

¹ <https://www.eesc.europa.eu/lv/our-work/opinions-information-reports/opinions/green-collective-bargaining>

EESK uzskata, ka koplīguma sarunu kontekstā vides jautājumu apspriešana attiecas uz klauzulām, par kurām – kā norādīts iepriekš minētā atzinuma papildinājumos iekļautajos piemēros – sociālie partneri var panākt vienošanos tādu koplīgumu kontekstā, kuriem ir tieša un netieša ietekme uz vidi. Šīs klauzulas cita starpā var aptvert:

- a) uzņēmējdarbības ietekmi uz vidi;
- b) darba ņēmēju aizsardzību pret vides un klimata pārmaiņu sekām;
- c) zaļās pārkārtošanās ietekmi uz uzņēmējdarbību darba organizācijas ziņā, kā arī saistībā ar izmaiņām darba ņēmēju profesionālajos profilos un prasmēs;
- d) a), b) un c) punktā ietverto nosacījumu īstenošanas iekšējā uzraudzība.

Atzinuma secinājumos un ieteikumos EESK aicina Savienību un dalībvalstis turpināt vēl plašāk atbalstīt darbības un iniciatīvas, kas stimulē uzņēmumus un darba ņēmējus pielāgoties zaļajai pārkārtošanai, un cita starpā apsvērt koncepciju par deleģētiem darbiniekiem, kuri būtu vides pārkārtošanās pārstāvji vai kontaktpersonas jautājumos, kas saistīti ar darbavietas vidisko un ekoloģisko pārkārtošanos.

Eiropas starpnozaru līmenī jautājums par zaļo pārkārtošanos un tās radītajām problēmām darba vidē ir risināts, piemēram, Eiropas sociālo partneru 2017. gada 30. maija paziņojumā par zaļās ekonomikas potenciāla izmantošanu darbvietu radīšanā ² vai 2021. gada 9. decembra Ieteikumos par aprites ekonomiku sociālā dialoga ietvaros ³.

Neraugoties uz vairākām iepriekš minētajām iniciatīvām, sociālā dialoga un koplīguma sarunu loma taisnīgas zaļās pārkārtošanās pārvaldībā un nodrošināšanā varētu tikt vēl vairāk pastiprināta.

² https://www.buinessurope.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/social/2017-05-30_european_social_partners_statement_on_greening_economy_for_jobs_creation.pdf

³ https://resourcecentre.etuc.org/sites/default/files/2021-11/Final%20report%20circular%20ecenomy_Recommendations_v3_0.pdf

Ņemot vērā dažus spēkā esošos nolīgumus vairākās Eiropas nozarēs un uzņēmumos, kas norādīti iepriekš minētajā EESK atzinumā, ir jāvirzās uz zaļām koplīguma sarunām, kurās sociālajiem partneriem dažādos sarunu līmeņos ir nozīmīga loma, lai uzņēmumus padarītu ilgtspējīgākus, noturīgākus un ražīgākus, kā arī nostiprinātu tajos pienācīgas kvalitātes nodarbinātību.

Zaļo koplīguma sarunu iespējamais saturs varētu būt:

- zaļās pārkārtošanās ietekme uz nodarbinātību un teritoriālo un sociālo kohēziju;
- “zaļo” darbvietu radīšana;
- pāreja starp dažādiem darbības sektoriem un nepieciešamā darba ņēmēju prasmju apguve un pārkvalifikācija;
- mobilitāte pilsētās, lai piekļūtu darbavietām;
- energoefektivitāte ražošanas darbībā un darba izpildē;
- darba ņēmēju informēšana un konsultēšana, ieceļot pārstāvjus zaļās pārkārtošanās jautājumos vai izmantojot viņu dalību specializētās komitejās;
- sarunās par koplīgumiem iesaistīto pušu spēju un zināšanu uzlabošana vides jomā.

Visi šie jautājumi būtu jārisina, ņemot vērā dzimumperspektīvu.

Turklāt ir vērts arī apsvērt koplīguma sarunu nozīmi attiecībā uz taisnīgu darba apstākļu radīšanu un arodrisku novēršanu klimata pārmaiņu, piemēram, ekstremālu temperatūru vai citu nelabvēlīgu laikapstākļu situāciju, kontekstā, ņemot vērā to būtisko ietekmi uz darba ņēmēju veselību un drošību.

Visbeidzot, zaļās koplīguma sarunas var būt piemērots instruments, lai veicinātu lielāku demokrātiju darbā un vienlaikus ļautu Eiropas zaļajam kursam un sociālajai savienībai vienam otru savstarpēji papildināt, ņemot vērā arī sociālo tiesību pīlārā noteiktos mērķus.

Šajā sakarībā ministri tiek aicināti apmainīties viedokļiem par šādiem jautājumiem:

- Kā koplīguma sarunas var atbalstīt cīņu pret klimata pārmaiņām, palielināt vidisko ilgtspēju un atbalstīt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti? Vai jūsu dalībvalstī nesen ir gūta pieredze un īstenota laba prakse saistībā ar zaļām koplīguma sarunām?
- Kādus pasākumus, ievērojot sociālo partneru autonomiju, Savienība, dalībvalstis un paši sociālie partneri varētu veikt, lai veicinātu zaļās koplīguma sarunas? Kāda varētu būt Eiropas pusgada nozīme?
